

Zaštita stranih državljana u Republici Hrvatskoj

Alan Vajda*

U članku se daje prikaz uvjeta za odobravanje međunarodne, privremene i supsidijarne zaštite stranaca u Republici Hrvatskoj prema odredbama Zakona o međunarodnoj zaštiti i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/2015, 127/2017 i 33/2023). Posebno se predstavlja i uključivanje djece iz Ukrajine u obrazovnog sustava RH. Tematika je vrlo aktualna u okolnostima sve intenzivnijih migracija i ratnih zbivanja u Ukrajini.

1. Uvod

Područje međunarodne i privremene zaštite u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/2015, 127/2017 i 33/2023), koji je u primjeni od 2. srpnja 2015. godine, a čije su prve izmijene stupile na snagu 1. siječnja 2018. godine a zadnje 1. travnja 2023. godine. Kako većina podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Republici Hrvatskoj ne posjeduje identifikacijske isprave, što proširuje mogućnost zlorabe sustava i postupka međunarodne zaštite te predstavlja izazov učinkovitosti postupka međunarodne zaštite, bilo je nužno predvidjeti i zakonski propisati kako nove procese i načine utvrđivanja identiteta podnositelja zahtjeva i njegove države podrijetla, tako i predvidjeti pravnu osnovu za digitalizaciju poslovnih procesa.

Obzirom da se odredbama Zakona o međunarodnoj zaštiti i privremenoj zaštiti propisuju načela, uvjeti i postupak odobrenja međunarodne zaštite i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, stranaca pod privremenom zaštitom te uvjeti i postupak poništenja i prestanak azila, supsidijarne i privremene zaštite, u sklopu navedenog teksta dodatno prikazujemo uvjete za uključivanje državljana Ukrajine na tržište rada u Republici Hrvatskoj, kao i njihove djece u obrazovni sustav Republike Hrvatske.

Također je bilo nužno Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti potpuno uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije, kao i s drugim nacionalnim zakonima, kako bi se postigla horizontalna usklađenost navedenog zakonodavnog sustava.

2. Osnovni pojmovi

U nastavku navedeni pojmovi iz Zakona o međunarodnoj zaštiti i privremenoj zaštiti, imaju sljedeće značenje:

1. Međunarodna zaštita obuhvaća azil i supsidijarnu zaštitu.

2. Azil je status koji se priznaje na temelju odluke nadležnog tijela o ispunjenju uvjeta za azil.
3. Supsidijarna zaštita je status koji se priznaje na temelju odluke nadležnog tijela o ispunjenju uvjeta za supsidijarnu zaštitu.
4. Privremena zaštita je zaštita hitnog i privremenog karaktera koja se uvodi na temelju odluke Vijeća Europske unije o postojanju masovnog priljeva raseljenih osoba.
5. Tražitelj međunarodne zaštite je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršenosti odluke o zahtjevu.
6. Azilant je izbjeglica u smislu Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine kojoj je priznat azil.
7. Stranac pod supsidijarnom zaštitom je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva kojoj je priznata supsidijarna zaštita.
8. Stranac pod privremenom zaštitom je državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva kojoj je odobrena privremena zaštita.

3. Zakonodavni okvir

Navedenim su Zakonom u nacionalno zakonodavstvo preuzete:

Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. srpnja 2001. o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prihvatu i snošenju posljedica prihvata tih osoba,

Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji,

Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljanina trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te za sadržaj odobrene zaštite (preinačena),

Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (preinačena) i

Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvat podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (preinačena).

Također je važećim Zakonom uređena primjena:

Uredbe Komisije (EZ) br. 1560/2003 od 2. rujna 2003. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 343/2003 o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji državljanin treće zemlje podnosi u jednoj od država članica,

Uredbe (EU) br. 603/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o uspostavi sustava »Eurodac« za usporedbu otisaka prstiju za učinkovitu primjenu Uredbe (EU) br. 604/2013 o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva i o zahtjevima za usporedbu s podacima iz Eurodaca od strane tijela kaznenog progona država članica i Europolu u svrhu kaznenog progona te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1077/2011 o osnivanju Europske agencije za operativno upravljanje opsežnim informacijskim sustavima u području slobode, sigurnosti i pravde (preinaka),

Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (preinaka),

Provedbena Uredba od 30. siječnja 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1560/2003 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu Uredbe Vijeća (EZ) br. 343/2003 o uvođenju kriterija i mehanizama za utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil koji državljanin treće zemlje podnosi u jednoj od država članica,

Uredba (EU) 2021/2303 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. prosinca 2021. o Agenciji Europske unije za azil i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 439/2010, koja je stupila na snagu 19. siječnja 2021. godine.

4. Primjena postupovnih odredbi međunarodne zaštite

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske kao nadležno tijelo državne uprave odlučuje o podnesenom zahtjevu tražitelja u redovnom ili ubrzanom postupku, s time da tražitelj može protiv navedene odluke pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske donosi odluku o zahtjevu najkasnije u roku od šest mjeseci od dana podnošenja urednog zahtjeva ili dopuštenog urednog naknadnog zahtjeva, s time da se navedeni rok računa od dana kada je utvrđena odgovornost Republike Hrvatske za razmatranje zahtjeva, odnosno od dana primopredaje tražitelja na teritoriju Republike Hrvatske.

Iznimno od navedenog, rok se može produžiti za još devet mjeseci ako:

1. zahtjev uključuje složena činjenična i/ili pravna pitanja.
2. veliki broj državljana treće zemlje ili osoba bez državljanstva istodobno zatraži međunarodnu zaštitu.
3. tražitelj svojim postupanjima koji su suprotni obvezama iz članka 52. stavka 3. ovoga Zakona utječe na produljenje roka (npr. provedba provjere i utvrđivanje identiteta zemlje ili regije podrijetla tražitelja, uključujući analizu jezika i dijalekta uz mogućnost korištenja programskih tehnologija, uz puno poštivanje načela ljudskog dostojanstva).

Iznimno, rok se može produžiti za još tri mjeseca isključivo radi osiguravanja cjelovitog razmatranja zahtjeva.

5. Načelo zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja (»non refoulement«)

Temeljem navedenog Zakona, zabranjeno je prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva u zemlju:

- u kojoj bi njezin život ili sloboda bili ugroženi zbog rase, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili
- u kojoj bi mogla biti podvrgnuta mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili
- koja bi ju mogla izručiti drugoj zemlji, čime bi se narušilo prethodno navedeno načelo.

5.1 Uvjeti za odobravanje međunarodne zaštite

a) azil

Azil će se priznati tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.

b) supsidijarna zaštita

Supsidijarna zaštita se može priznati tražitelju koji ne ispunjava uvjete za priznavanje azila ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju podrijetla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.

Ozbiljna nepravda podrazumijeva prijetnju smrtnom kaznom ili smaknućem, mučenje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje te ozbiljnu i individualnu prijetnju životu civilnog stanovništva zbog proizvoljnog općeg nasilja u situacijama međunarodnog ili unutarnjeg oružanog sukoba.

c) privremena zaštita

Privremena zaštita je zaštita odobrena u izvanrednom postupku, u slučajevima masovnog priljeva ili predstojećeg masovnog priljeva raseljenih osoba iz trećih zemalja koje se ne mogu vratiti u zemlju svog podrijetla, osobito ako

postoji rizik da zbog tog masovnog priljeva nije moguće učinkovito provesti postupak odobrenja međunarodne zaštite, radi zaštite interesa raseljenih osoba i drugih osoba koje traže zaštitu.

5.2 Razlozi proganjanja

Razlozi proganjanja procjenjuju se s obzirom na sadržaj sljedećih pojmova:

1. Rasa posebno uključuje boju kože, podrijetlo te pripadnost određenoj etničkoj skupini.
2. Vjera posebno uključuje teistička, neteistička i ateistička uvjerenja, sudjelovanje ili nesudjelovanje u privatnim ili javnim formalnim vjerskim obredima, samostalno ili u zajednici s drugima, druge vjerske obrede ili izražavanje vjere, ili oblike osobnog ili zajedničkog ponašanja koji se temelje na vjerskom uvjerenju ili iz njega proizlaze.
3. Nacionalnost posebno uključuje pripadnost skupini koja je određena po svom kulturnom, etničkom ili jezičnom identitetu, zajedničkom zemljopisnom ili političkom podrijetlu ili odnosom sa stanovništvom neke druge zemlje, a može obuhvatiti i državljanstvo.
4. Političko mišljenje posebno uključuje mišljenje, stajalište ili uvjerenje o stvarima povezanim s mogućim progoniteljima te njihove politike ili metode, bez obzira je li tražitelj postupao po tom mišljenju, stajalištu ili uvjerenju.
5. Određena društvena skupina posebno uključuje članove koji imaju zajedničke urođene osobine ili zajedničko podrijetlo koje se ne može izmijeniti, odnosno karakteristike ili uvjerenja, u toj mjeri značajna za njihov identitet ili svijest da se te osobe ne smije prisiliti da ih se odreknu, a ta skupina ima poseban identitet u zemlji podrijetla jer ju društvo koje ju okružuje smatra različitim.

5.3. Djela proganjanja

Djela koja se smatraju proganjanjem moraju biti:

1. Dovoljno ozbiljna po svojoj prirodi ili ponavljanju da predstavljaju ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava, osobito prava koja ne mogu biti ograničena prema članku 15. stavku 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ili
2. skup različitih mjera, uključujući i kršenje ljudskih prava, koje su dovoljno ozbiljne da u cjelini mogu utjecati na pojedinca.

Djela proganjanja, među ostalim, mogu biti:

1. fizičko ili psihičko nasilje, uključujući i spolno nasilje
2. zakonske, administrativne, policijske i/ili sudske mjere koje su diskriminirajuće ili se provode na diskriminirajući način
3. sudski progon ili kažnjavanje koje je nerazmjerno ili diskriminirajuće
4. uskraćivanje sudske pomoći što dovodi do nerazmjernih ili diskriminirajućih kazni
5. sudski progon ili kažnjavanje radi odbijanja obavljanja vojne službe prilikom sukoba, kada bi obavljanje vojne

službe uključivalo kaznena djela ili radnje koje potpadaju pod razloge isključenja azila i supsidijarne zaštite

6. djela koja su po svojoj prirodi specifično vezana uz spol ili djecu.

6. Prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite

Tražitelj ima pravo na:

1. boravak
2. slobodu kretanja u Republici Hrvatskoj
3. osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta prihvata
4. zdravstvenu zaštitu
5. osnovno i srednje obrazovanje
6. informacije, pravno savjetovanje i besplatnu pravnu pomoć
7. slobodu vjeroispovijesti
8. rad i
9. isprave.

Tražitelj je dužan:

1. poštivati Ustav, zakone i druge propise Republike Hrvatske
2. surađivati s državnim tijelima Republike Hrvatske te postupati po njihovim mjerama i uputama
3. podvrgnuti se provjeri i utvrđivanju identiteta te zemlje ili regije podrijetla, uključujući analizu jezika i dijalekta uz mogućnost korištenja programskih tehnologija, uz puno poštivanje načela ljudskog dostojanstva
4. podvrgnuti se zdravstvenom pregledu
5. poštivati Kućni red Prihvatilišta
6. pojaviti se u Prihvatilištu u roku koji mu je određen
7. odazvati se pozivu Ministarstva za saslušanje te surađivati tijekom cijelog postupka odobrenja međunarodne zaštite
8. ostati na području Republike Hrvatske za vrijeme trajanja postupka odobrenja međunarodne zaštite
9. javiti promjenu boravišta Ministarstvu u roku od dva dana od dana promjene
10. pridržavati se uputa i mjera Ministarstva o ograničenju slobode kretanja.

6.1 Izražavanje namjere podnošenja zahtjeva

Državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva može izraziti namjeru prilikom obavljanja granične kontrole na graničnom prijelazu. Ako se državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva već nalazi na području Republike Hrvatske, namjeru izražava u policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji i prihvatnom centru za strance. Iznimno od navedenog, namjera se može izraziti u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite u izvanrednim okolnostima radi omogućavanja pristupa postupku odobrenja međunarodne zaštite.

Tražitelj međunarodne zaštite dužan je surađivati s Ministarstvom unutarnjih poslova Republike Hrvatske te priložiti svu raspoloživu dokumentaciju i iznijeti točne i istinite podatke koji se odnose na identitet, dob, državljanstvo, obitelj, zemlju i adresu prethodnog boravišta, prijašnje zahtjeve, pravce putovanja, identifikacijske i putne isprave i razloge traženja zaštite.

Prilikom odlučivanja o osnovanosti zahtjeva Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske dužno je prikupiti i razmotriti sve relevantne činjenice i okolnosti posebno uzimajući u obzir:

1. relevantne izjave i dokaze koje je iznio tražitelj, uključujući i informaciju je li bio ili može biti izložen proganjanju ili riziku trpljenja ozbiljne nepravde
2. aktualne činjenice o zemlji podrijetla i prema potrebi o zemlji kroz koju je putovao, uključujući zakone i propise te zemlje, kao i način na koji se oni primjenjuju, sadržane u različitim izvorima, osobito kao što su UNHCR i Agencija Europske unije za azil te drugih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava
3. položaj i osobne okolnosti tražitelja, uključujući spol i dob, kako bi se na osnovi toga procijenilo predstavljaju li postupci i djela kojima je bio ili bi mogao biti izložen proganjanje ili ozbiljnu nepravdu
4. jesu li aktivnosti tražitelja, otkako je napustio zemlju podrijetla, bile usmjerene stvaranju prijeko potrebnih uvjeta za odobrenje međunarodne zaštite, kako bi se procijenilo mogu li te aktivnosti izložiti tražitelja proganjanju ili riziku trpljenja ozbiljne nepravde ako se vrati u tu zemlju
5. može li tražitelj dobiti zaštitu zemlje čije bi državljanstvo mogao dokazati.

6.2 Isključenje azila

Azil se neće priznati tražitelju koji ispunjava uvjete ako:

1. uživa zaštitu ili prima pomoć tijela ili agencija Ujedinjenih naroda, osim UNHCR-a
2. već ima odobren boravak u zemlji koja mu na temelju tog boravka priznaje ista prava i obveze kao državljanima te zemlje
3. postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da je počinio, poticao ili na drugi način sudjelovao u izvršenju:
 - zločina protiv mira, ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti utvrđenog odredbama međunarodnih akata
 - teškog nepolitičkog kaznenog djela izvan Republike Hrvatske, a prije njegovog dolaska u Republiku Hrvatsku, uključujući i osobito okrutna postupanja, čak i ako su počinjena s navodnim političkim ciljem
 - djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda, kao što je istaknuto u Preambuli i člancima 1. i 2. Povelje Ujedinjenih naroda.

6.3. Isključenje supsidijarne zaštite

Supsidijarna zaštita neće se priznati tražitelju ako:

1. postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da je počinio, poticao ili na drugi način sudjelovao u izvršenju:
 - zločina protiv mira, ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti utvrđenog odredbama međunarodnih akata
 - teškog kaznenog djela
 - djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda, kao što je istaknuto u Preambuli i članku 1. i 2. Povelje Ujedinjenih naroda

2. predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak Republike Hrvatske.

Teškim kaznenim djelom, smatra se kazneno djelo za koje se prema zakonodavstvu Republike Hrvatske može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina ili teža kazna.

6.4. Isključenje privremene zaštite

Privremena zaštita neće se odobriti državljaninu treće zemlje ili osobi bez državljanstva ako postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da:

1. je počinila zločin protiv mira, ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti utvrđen odredbama međunarodnih akata
2. je počinila, poticala ili sudjelovala u počinjenju teškog nepolitičkog kaznenog djela izvan Republike Hrvatske, a prije njezina dolaska u Republiku Hrvatsku, uključujući i osobito okrutna postupanja čak i ako su počinjena s navodnim političkim ciljem
3. je počinila djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda, kao što je istaknuto u preambuli i člancima 1. i 2. Povelje Ujedinjenih naroda
4. postoji osnovana sumnja da predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost ili javni poredak Republike Hrvatske
5. je pravomoćno osuđena za teško kazneno djelo za koje se prema zakonodavstvu Republike Hrvatske može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina i duže.

7. Uključivanje učenika izbjeglica iz Ukrajine u odgojno-obrazovni sustav RH

Vlada Republike Hrvatske je uslijed agresije na Ukrajinu donijela Odluku o osnivanju Međuresorne radne skupine za provedbu aktivnosti prihvata i zbrinjavanja izbjeglog stanovništva iz Ukrajine, te je izbjeglicama raseljenim osobama iz Ukrajine odobrena privremena zaštita sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti i to prema Odluci Vlade Republike Hrvatske o uvođenju privremene zaštite u Republici Hrvatskoj za raseljene osobe iz Ukrajine od 7. ožujka 2022. godine.

Kao punopravna članica Europske unije, Republika Hrvatska primjenjuje odredbe Direktive Europske unije o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prihvatu i snošenju posljedica prihvata tih osoba (2001/55/EZ) od 20. srpnja 2001. godine, koja između ostalog osigurava, u slučaju velikog broja izbjeglica s kriznog područja, pravo na rad, stanovanje, zdravstvenu zaštitu te pravo na obrazovanje.

Također napominjemo da su izbjeglice iz Ukrajine zaštićene međunarodnim pravom i to temeljem Konvencije o izbjeglicama iz 1951. godine i njezinog Protokola iz 1967. godine.

7.1. Pravna osnova

Reguliranje statusa izbjeglih i raseljenih osoba iz Ukrajine obuhvaća primjenu sljedećih propisa i to:

- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine”, br. 87/2008., 86/2009., 92/2010., 105/2010., 90/2011., 5/2012., 16/2012., 86/2012., 94/2013., 136/2014., 152/2014., 7/2017., 68/2018., 98/2019., 64/2020. i 151/22.)
- Pravilnik o provođenju pripreme ili dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostavno znaju hrvatski jezik i nastave materinskog jezika i kulture države podrijetla učenika („Narodne novine”, br. 15/2013.)
- Program hrvatskog jezika za pripremu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik („Narodne novine”, br. 151/2009.)

Prilikom provedbe Zakona o međunarodnoj i privrednoj zaštiti postupka se u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta.

Stoga se najbolji interes djeteta procjenjuje uzimajući u obzir:

- dobrobit i društveni razvoj djeteta te njegovo podrijetlo
- zaštitu i sigurnost djeteta, osobito ako postoji mogućnost da je žrtva trgovanja ljudima
- mišljenje djeteta ovisno o njegovoj dobi i zrelosti
- mogućnost spajanja s obitelji i slično.

Nadalje, poseban skrbnik djeteta bez pratnje poduzet će, što je prije moguće nakon podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, sve potrebne radnje radi pronalaska članova obitelji i spajanja djeteta s obitelji, ako je to u njegovu interesu, uključujući kontaktiranje i suradnju s mjerodavnim ministarstvima, drugim državnim i inozemnim tijelima te nevladinim organizacijama.

7.2. Status privremene zaštite učenika iz Ukrajine u Republici Hrvatskoj

Privremena zaštita odobrava se na vrijeme od jedne godine, s time da najdulje vrijeme trajanja privremene zaštite iznosi tri godine. Nadalje, privremena zaštita prestaje istekom najduljeg dopuštenog vremena trajanja privremene zaštite, odnosno odlukom Vijeća Europske unije. Naime, stranac pod privremenom zaštitom, tj. u konkretnom slučaju učenik izbjeglica iz Ukrajine, ostvaruje pravo na osnovno i srednje obrazovanje te prekvalifikaciju i dokvalifikaciju pod istim uvjetima kao hrvatski državljanin.

7.3 Elementi uključivanja u odgojno-obrazovni sustav RH

Kako bi se navedeni proces olakšao s obzirom na činjenicu da je u tijeku nastavna godina 2022./2023., te da se predviđa privremeni boravak izbjeglica u Republici Hrvatskoj, svakom djetetu izbjeglici iz agresijom zahvaćene Ukrajine koje se uključuje u odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske u osnovnim i srednjim školama potrebno je osigurati:

- sudjelovanje u pripremi nastavu hrvatskog jezika bez testiranja;
- istovremeno uključivanje u odgojno-obrazovni rad u razrednim odjelima u svim predmetima prema njihovim mogućnostima i sposobnostima;

- na kraju nastavne, odnosno školske godine zaključne ocjene i svjedodžbu.

Međutim, što se tiče obveze obavještanja nadležnog školskog liječnika o uključivanju učenika u škole, raseljenih osoba iz Ukrajine pod privremenom zaštitom u Republici Hrvatskoj, potrebno je odmah po uključivanju učenika iz Ukrajine u sustav odgoja i obrazovanja, uključujući terapijske i rehabilitacijske programe za djecu s teškoćama, obavijestiti nadležnog školskog liječnika iz Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Naime, školski liječnik je dužan u što kraćem roku od uključivanja učenika u školu/ustanovu, pregledati učenika s ciljem cjelovite provjere zdravstvenog stanja, uključujući pitanja vezana uz tjelesnu, emocionalnu i socijalnu dobrobit i prilagodbu, a sukladno Mjerna za zaštitu od zaraznih bolesti i sadržaja zdravstvenog pregleda izbjeglica iz Ukrajine od 2. ožujka 2022. godine i Plana i programa mjera zdravstvene zaštite 2020.-2022. („Narodne novine”, br. 142/2020).

7.4. Upis u školu i učenje hrvatskog jezika

Nakon utvrđivanja izbjegličkog statusa od strane nadležnih tijela, škole u suradnji s upravnim odjelima za obrazovanje u županijama i Gradskim uredom za obrazovanje Grada Zagreba donose odluku o potrebi uključivanja u osnovne i srednje škole na njihovom području, s time da se učenik, u pravilu, upisuje u onu osnovnu ili srednju školu kojoj pripada prema upisnom području.

Upis učenika u srednje škole organizira se prema postojećim obrazovnim programima, a ako u sustavu Republike Hrvatske ne postoji obrazovni program koji je učenik pohađao u matičnoj zemlji, ima pravo na nastavak obrazovanja u najbližem obrazovnom programu koji se provodi u srednjoj školi u koju će biti upisan. Odluku o upućivanju u određenu osnovu tj. srednju školu donosi upravni odjel za obrazovanje u županiji/Gradski ured u suradnji sa školom, na temelju dokumentacije o prethodnom školovanju ako je učenik posjeduje te uz napomenu da škola učenika potom upisuje temeljem odluke učiteljskog/nastavničkog vijeća.

Učenici koji ne posjeduju dokumentaciju o prethodnom školovanju ili ako temeljem raspoložive dokumentacije nije moguće dokazati prethodno školovanje, upisuju se u odgovarajući razred na temelju potpisane izjave roditelja.

Učenik osnovne/ srednje škole pohađa pripremu nastavu hrvatskog jezika u školi u koju je upisan, s time da Odluku o uključivanju učenika u pripremu nastavu hrvatskog jezika na temelju statusa izbjeglice iz Ukrajine donosi nadležni upravni odjel za obrazovanje u županiji/Gradski ured u suradnji sa školom.

Škola u kojoj će se provoditi priprema nastava hrvatskog jezika dužna je zatražiti suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske za provedbu nastavnih sati pripreme nastavu u trajanju od 70 sati, s time da nakon završetka pripreme nastavu stručno povjerenstvo škole provjerava znanje hrvatskog jezika pisanim i usmenim putem.

Međutim, za učenika koji nije zadovoljio minimalne uvjete, a radi lakšeg uključivanja u redoviti sustav obrazovanja, stručno povjerenstvo škole upućuje učenika iz Ukrajine na dodatnih 35 ili 70 sati godišnje (po 1 ili 2 sata tjedno).

U slučaju da učenik tijekom provedbe pripremne nastave hrvatskog jezika promijeni osnovnu ili srednju školu, škola iz koje se učenik ispisuje treba dostaviti školi u kojoj učenik nastavlja obrazovanje obavijest da je učenik bio uključen u pripremnu nastavu ili potvrdu o završenom programu pripremne nastave hrvatskog jezika.

Nadalje, nakon izvođenja pripremne nastave škola dostavlja Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske na adresu pripremaUA@mzo.hr i nadležnome upravnom odjelu u županiji odnosno Gradskom uredu izvješće o održavanju pripremne nastave, s time da troškove provedbe pripremne nastave hrvatskog jezika snosi Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Tijekom pohađanja pripremne nastave učenik izbjeglica iz Ukrajine pohađa i sate redovite nastave u školi u kojoj je upisan uz napomenu da ako je stariji od petnaest godina i nije završio osnovnu školu, upravni odjel za obrazovanje u

županiji/Gradski ured Grada Zagreba mu može organizirati osnovnoškolsko obrazovanje po programu obrazovanja odraslih.

7.5. Vođenje evidencije i vrednovanje učenika

Osnovna ili srednja škola u koju je učenik upisan dužna je voditi evidenciju o navedenom učeniku, te ga upisuje u matičnu knjigu, a ako zbog nedostatnih osobnih podataka učenika nije moguće upisati u e-Maticu, škola će ga u e-Maticu upisati po dobivanju potrebnih podataka (npr. nedostatak OIB-a).

Nadalje, učenika se prati i vrednuje prema njegovim sposobnostima, posebno imajući u vidu stresna iskustva, teške okolnosti te općenito psihofizičko stanje učenika uzrokovano okolnostima u zemlji iz koje dolazi, te se za njega ukoliko je potrebno organizira i dopunska nastava.

Nadalje, pri ocjenjivanju je potrebno uzeti u obzir sve izazove prilagodbe na novu sredinu učenika koji dolaze iz sredina s različitim obrazovnim sustavom, različitim rasporedom nastave, nastavnim planom i programom, običajima te metodama učenja i evaluacije.

SVEUČILIŠNA
TISKARA

Trg Republike Hrvatske 14
10000 Zagreb, Hrvatska
T: 385(01) 45 64 430, 45 64 428
F: 385(01) 45 64 427
E: info@sveucilishnatiskara.hr
www.sveucilishnatiskara.hr